

REGLAMENT DEL COMITÈ D'ÈTICA (CE) DE L'EATAF

Índex

Article 1.- Concepte i justificació

Article 2.- Marc ètic del CE

Article 3.- Objectius del CE

Article 4.- Funcions del CE

Article 5.- Composició, designació i renovació de membres del CE

Article 6.- Formació i càrrega de treball dels membres del CE

Article 7.- Funcionament i renovació del CE

Article 8.- Forma de contacte

Disposició final

Annexos

-

Article 1. Concepte i Justificació

Un Comitè d'Ètica (CE) és un òrgan institucional de caràcter consultiu i interdisciplinari que una organització constitueix per impulsar la deliberació sobre conflictes ètics sorgeixen en la pràctica professional i, a través d'això, formular i promoure bones pràctiques i, en últim terme, una cultura organitzacional ètica.

La tasca que té encomanada l'EATAF implica que els seus professionals sovint es trobin en situacions que els aboquen a prendre decisions complexes, que afecten principis, creences o pautes professionals. La realitat que vivim és canviant i mutable, i ho és especialment el concepte de família, tant des d'una vessant sociocultural com jurídica. Així doncs, repensar i reflexionar al voltant d'aquesta noció, eix central de la nostra intervenció, sempre esdevindrà necessari per poder abordar tot allò que hi està relacionat, amb rigor professional i mirada ètica.

Tot plegat fa necessari crear espais de reflexió que permetin identificar dilemes ètics i sostenir diàlegs permanents d'Equip. El CE pot ajudar a resoldre els problemes ètics suscitats i a construir un saber comú per mitjà de processos deliberatius, compartits per l'Equip professional. Aquests processos deliberatius resulten útils per fomentar la participació de tots els treballadors en les decisions i casos complexos, així com per generar coneixement, facilitar l'enteniment mutu i la cerca de solucions que integren diferents mirades.

El CE es proposa, per tant, com una instància afavoridora del diàleg i la decisió ètica, que assumeix la responsabilitat d'intentar clarificar i resoldre racionalment els conflictes de valors que es presentin.

Està format per professionals de ciències humanes i socials tals com la psicologia i el treball social, i pot rebre l'assessorament permanent o ocasional d'experts en àrees concretes rellevants (ètica, dret...).

En definitiva, el CE de l'EATAF sorgeix de la necessitat de:

- Tenir un espai de deliberació sobre dubtes ètics que sorgeixin en la presa de decisions en l'àmbit propi d'actuació
- Trobar l'equilibri entre les quatre ètiques: personal, professional, de l'organització i cívica
- Consensuar les bones pràctiques en relació a l'atenció a les famílies, als infants i als adolescents
- Incorporar la reflexió ètica en la pràctica professional habitual.

El CE de l'EATAF s'adscriu a la Subdirecció General de Suport Judicial i Coordinació Tècnica de la Secretària de Relacions amb l'Administració de Justícia (SRAJ), del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

Article 2. Marc ètic del CE

Principis ètics

Adoptem, com a marc general, el respecte als drets recollits en la Declaració Universal dels Drets Humans, i a la Convenció i Declaració Universal dels Drets dels Infants. A més, les recomanacions del CE tindran en compte també els principis d'imparcialitat, equitat, autonomia, beneficència, no-maleficència, responsabilitat i respecte a la integritat de les persones ateses, que són alguns dels principis definits des de la Bioètica. El principi de justícia resta implícit en els principis d'imparcialitat i equitat.

Paral·lelament, el CE de l'EATAF tindrà com a referència l'experiència del Comitè d'Ètica de Serveis Socials de Catalunya (Ordre ASC/349/2010, de 16 de juny, del Comitè d'Ètica dels Serveis Socials de Catalunya) i el Comitè de Bioètica de Catalunya (Decret 226/2008, de 18 de novembre, de modificació del Decret 166/2005, de 26 de juliol, pel qual es regula al Comitè consultiu de Bioètica de Catalunya). Ambdós són òrgans assessors de la Generalitat de Catalunya en l'àmbit de la bioètica, en el primer cas aplicada a l'àmbit social i, en el segon, a l'àmbit clínic. Tots dos comitès han demostrat el seu valor en la protecció dels drets humans i en la integració dels principis i valors ètics en la pràctica professional. Així mateix, quan aquest sigui vigent, també es tindrà en compte el marc del reglament i el Codi ètic del Sector Públic de Catalunya.

Drets i deures del CE

Drets:

- Tenir autonomia en la formulació de recomanacions
- Emetre posicionaments al respecte de qualsevol circumstància que s'esdevingui en l'exercici professional de l'EATAF i que el Comitè consideri que té derivades ètiques.
- No posicionar-se al respecte de situacions o problemes que quedin al marge de les seves funcions, tal i com estan recollides en aquest Reglament.
- Que les seves recomanacions i els seus posicionaments, malgrat no ser vinculants, siguin coneguts per a tots els membres de l'Equip, i siguin tinguts en compte a l'hora de prendre decisions.

- Que les seves respostes i recomanacions no siguin tergiversades en la redacció dels informes o en l'argumentació de les decisions preses davant d'altres instàncies.

Deures:

- Escoltar els professionals referents de l'expedient familiar en deliberació - i direcció, si és el cas - abans de donar una resposta
- Deliberar tenint en compte les actituds que es descriuen en aquest Reglament
- Donar resposta als professionals de l'EATAF que s'adrecin al CE i en el termini establert.
- Preservar la naturalesa no vinculant i exempta de responsabilitat jurídica de les seves respostes i recomanacions.
- Preservar la confidencialitat de la informació a què tinguin accés per raó de la seva tasca.

Drets i deures de qui consulta al CE

Els professionals que poden formular les consultes pertinents són els treballadors amb vinculació a l'EATAF.

Drets:

1. Ser present en la deliberació.
2. Obtenir resposta en el termini preestablert, que serà previsiblement d'un mes.
3. Decidir aplicar o no la recomanació del CE.
4. Demanar els aclariments necessaris sobre la recomanació del comitè.

Deures:

- Formular dilemes ètics definits utilitzant el qüestionari annexat.
- Proporcionar tota la informació necessària per a que el comitè pugui deliberar el cas.
- Mantenir la confidencialitat de les dades personals de les famílies del cas objecte de consulta al comitè.
- No utilitzar el CE com a substitut de la pròpia consciència i responsabilitat en la presa de decisions.

Valors i actituds de la deliberació

En tot moment, el CE afavorirà un bon procés deliberatiu, basat en:

1. Tenir una actitud de reconeixement i cortesia, afavorir la llibertat d'expressió, acceptar la dissensió, ser veraç i mantenir la confidencialitat.
2. Fomentar que tots els afectats participin en la conversa per intentar arribar a consensos en la decisió final.
3. Basar-se principalment en els arguments, la qual cosa no significa que les creences i opinions no s'hagin de considerar.
4. Seguir un procediment metodològic estructurat.
5. Optar per l'argument més racional i que generi més consens, sense desconsiderar les posicions minoritàries.
6. Tenir present que les recomanacions del CE s'han de poder aplicar a la pràctica, cosa que demana empatia vers aquells que es poden considerar -perjudicats per aquestes recomanacions.

7. Entrenar-se en, incorporar i supervisar les virtuts necessàries per a una correcta deliberació, tals com l'empatia, l'escolta activa, la capacitat de raonament, la capacitat d'autocrítica o la contenció emotiva

Article 3. Objectius del CE

Atesa la naturalesa de l'EATAF i les raons que han impulsat la creació d'un CE propi, els objectius a perseguir són:

1. El primer i principal objectiu del comitè és oferir un espai de reflexió conjunta a l'Equip. Aquest espai ha de servir per promoure l'expressió dels dubtes ètics sorgits en la pràctica professional, i per repensar com cal actuar en les relacions amb els altres (companys, famílies, direcció), amb l'objectiu últim de construir una cultura ètica i democratitzar els processos de decisió.
2. Promoure la responsabilitat social corporativa mitjançant l'establiment de valors compartits i bones pràctiques.
3. Vetllar pel compromís ferm amb la perspectiva de l'atenció integral a infants i adolescents, específicament en el context de famílies en conflicte amb menors d'edat implicats.
4. Exercir la representació externa en tots els àmbits de la seva competència.

Article 4. Funcions del CE

Val la pena emfasitzar que el CE té caràcter consultiu, i per tant les seves recomanacions no tenen caràcter vinculant i en cap cas s'actua d'ofici sinó a partir d'una demanda concreta. El CE fa recomanacions, però no pren decisions, ni substitueix la consciència del professional. Es tracta d'un mitjà per assessorar, reflexionar i oferir suport a la institució i els seus membres en aquells àmbits que li són propis. Entre les seves funcions principals, s'assenyalen:

1. Establir les funcions de cada membre del CE, quan sigui necessari (ex.: en cas d'haver d'establir comissions de treball).
2. Elaborar el codi ètic de l'EATAF, que inclogui l'ètica de mínims de l'Equip, és a dir, el conjunt de valors i principis ètics que han regir l'actuació professional dels treballadors de l'EATAF, i vetllar pel seu compliment en l'exercici professional.
3. Identificar les controvèrsies i els conflictes que puguin sorgir en l'exercici professional, entorn les qüestions morals i ètiques respecte l'expedient familiar en què està treballant, i encapçalar-ne i guiar-ne la deliberació. Per exemple:
 - Conflicte en relació amb la prioritització dels valors subjacents a un cas.
 - Conflicte entre professionals amb diferents valors (tant en sentit horitzontal com vertical).
 - Conflicte entre fins i mitjans (proporcionalitat de les mesures).

- Conflicte entre els valors de l'imaginari col·lectiu (social) i els subjacents al cas
 - Conflicte entre els valors de la família i els valors que tots els professionals tenen com a persones, i en particular, fruit de la seva experiència com a pares i/o fills.
 - Donar suport als professionals quan malgrat que tinguin clara la recomanació a fer, vulguin corroborar-la i que se'ls ajudi a definir o explicitar la fonamentació de la recomanació (sigui perquè és controvertida, o perquè intueixen que és la millor opció, però els manca l'argumentació).
 - Assessorar en casos en què l'aplicació de la llei o de la tècnica tingui conseqüències negatives.
 - Re-avaluar tots aquells casos complexos que el professional valori que poden beneficiar-se d'una mirada ètica, o sempre que existeixi algun dubte quant a la importància d'una modificació del protocol o quant a informació nova que pugui sorgir sobre el cas.
4. Mantenir el compromís de proporcionar una formació continuada als seus membres i a la resta de professionals de l'Equip en tot allò relacionat amb l'ètica i la intervenció psicosocial.

A llarg termini:

5. Elaborar guies de recomanacions en supòsits conflictius freqüents i un llibre de casos.
6. Impulsar la revisió de criteris i procediments, i la creació d'arbres de decisió entorn els aspectes ètics de les intervencions de l'Equip i en coherència amb els acords presos en els processos deliberatius.
7. Revisar periòdicament el Reglament de règim intern i el Codi Ètic.
8. Difondre la pròpia activitat (construir la dimensió pública del CE): bústia de casos, presentació institucional...

No és funció del CE:

1. Peritar o opinar sobre les denúncies o reclamacions que afectin els aspectes tècnics o de procediment de la intervenció dels tècnics (professionals).
2. Resoldre queixes formulades contra algun dels membres de l'EATAF.
3. Assessorar en reclamacions professionals, sindicals o relatives a la organització i la gestió de l'EATAF.
4. Jutjar la pràctica dels professionals i sancionar les males conductes.
5. Fiscalitzar i sancionar els aspectes ètics de les intervencions. Intervenir en els incidents que es puguin produir en qualsevol intervenció o interacció entre l'equip qualsevol agent o usuari que s'hi relacioni i formular suggeriments i al·legacions al respecte.

Article 5. Composició, designació i renovació de membres del CE

El CE estarà format per un mínim de 5 persones i un màxim de 7, tot procurant la participació equilibrada i representativa d'ambdues disciplines presents a l'Equip i, a ser possible, amb representació territorial. Podran formar-ne part, per mitjà de les renovacions periòdiques, tots els treballadors de l'EATAF Catalunya. S'exposa en l'annex C els membres inicials del CE de l'EATAF.

Si durant el procés hi ha alguna baixa d'algun/a professional, s'obrirà la possibilitat d'una nova incorporació a tots els tècnics dels diferents equips de l'EATAF (Barcelona, Tarragona, Lleida i Girona).

Quant a la renovació de membres, s'estableix una vigència del CE de 3 anys, i un compromís d'1 any de pertinença al comitè per part de cada membre (poden haver-hi baixes abans de 3 anys, sempre i quan s'hagi estat al CE un mínim d'1 any). Cada 3 anys se'n farà la renovació, que haurà de ser de la meitat dels seus membres com a mínim, tot i que es procurarà que no es renovin de manera simultània més de dos terços dels seus membres en un mateix procés de renovació de càrrecs. Els nomenaments dels membres del CE es realitzaran a proposta del CE i la incorporació d'un nou membre es decidirà en el si del mateix CE. El nomenament com a membre del CE es realitzarà per un període de 3 anys, renovable a un màxim de 6.

Article 6. Formació i càrrega de treball dels membres del comitè

Els membres del comitè tenen una formació bàsica en ètica (60h) i el compromís de seguir-se formant de manera continuada. En aquest sentit, es vetllarà per tal que els membres del CE puguin rebre formació específica en qüestions i dilemes ètics, així com per la seva participació en espais de reflexió ètica més amplis.

També es facilitarà que els nous membres que siguin nomenats en els processos de renovació adquireixin una adequada formació en ètica, i concretament en ètica aplicada a la intervenció psicosocial.

Tots els membres del Comitè, mentre en formin part, estaran parcialment alliberats la seva càrrega de treball habitual, que no superarà el mínim establert en el marc administratiu.

Article 7. Funcionament del CE

El CE es reunirà un mínim de tres sessions anuals i farà sessions extraordinàries en funció del volum de casos que rebi. Es repartirà el temps entre els casos i les altres tasques que hi hagi a fer. S'elaborarà un calendari de reunions anual públic. El CE haurà de comptar, quan esdevingui necessari per tal de deliberar, amb l'assessorament d'un assessor/a extern que pugués ser proporcionat pel Departament de Justícia, per a casos que s'escaigui (jurídic, ètic, de gestió, etc).

Les reunions es duran a terme presencialment, i per via telemàtica amb els territoris.

Si no s'han fet arribar casos al CE, les reunions es mantindran per qüestions organitzatives i debats interns sobre temes d'interès. D'altra banda, es podran fer reunions extraordinàries si el volum o complexitat dels casos ho requereix.

Cada sessió es convocarà amb una antelació mínima de 30 dies hàbils i la convocatòria s'haurà d'acompanyar de l'ordre del dia corresponent, amb lloc, data i hora. Després de cada sessió s'aixecarà acta, que s'aprovarà a la sessió següent.

Així mateix, el CE podrà seguir funcionant amb un mínim de 4 membres durant les reunions d'organització interna (no deliberatives), i amb un mínim de 5 membres sempre que s'hagi de deliberar. Cal esmentar que els vots particulars de cada membre del CE s'especificaran a la resposta que es doni al professional consultant.

Els informes o les recomanacions del CE es formularan per escrit i es dirigiran directament a qui n'hagi sol·licitat la intervenció. Es preveu que el termini per donar

resposta serà d'un mes; no obstant, el CE es reserva el dret a ampliar el període de resposta si ho requereix el debat deliberatiu del cas.

Finalment, es durà a terme una auditoria anual del CE per part del CE de Serveis Socials de Catalunya per validar la seva eficiència i eficàcia. (

En cas que el conflicte ètic que delibera el CE hagi estat presentat per un dels seus membres, o bé, un dels seus membres hi estigui implicat, aquest tindrà veu en la deliberació, però no tindrà vot en la valoració o recomanació final.

Tots els membres del CE es comprometen a assistir a les reunions, fora d'absències ocasionals justificades i a respectar les actituds pròpies de la pràctica deliberativa per assegurar el seu bon funcionament.

Article 8. Forma de contacte

Ciutat de la Justícia i per mitjans telemàtics amb les membres dels altres territoris.

A través del correu electrònic corporatiu: comite-etica.eataf.justicia@gencat.cat

Disposició final

Aquest Reglament entrarà en vigor en el moment que sigui aprovat pel CE de l'EATAF i ratificat pels professionals adscrits a l'EATAF i pels seus responsables directius.

Annexos

Annex A. Qüestionari de presentació de casos al CE de l'EATAF

PROTOCOL PER FORMULAR UNA CONSULTA AL COMITÉ D'ÈTICA DE L'EATAF

El present protocol pretén facilitar la formulació de consultes al Comitè d'Ètica (CE) de l'EATAF en situacions en les quals sorgeixin conflictes ètics. El nostre objectiu és assessorar i reflexionar conjuntament amb professionals i col·laboradors entorn a la intervenció, tot potenciant els principis ètics d'autonomia, beneficència, no maleficència, responsabilitat, respecte a la integritat, imparcialitat i equitat.

1. FORMA D'ACCÉS:

La persona que vulgui realitzar una consulta al CE de l'EATAF, haurà de formular una sol·licitud personalment per escrit mitjançant l'ANNEX B i l'haurà de fer arribar al correu corporatiu del CE: comite-etica.eataf.justicia@gencat.cat

Pel que fa al procediment de resposta, es farà arribar per escrit en el termini habitual màxim d'un mes. No obstant, el CE es reserva el dret a ampliar el període de resposta si ho requereix l'anàlisi del cas, la qual cosa es comunicarà per la mateixa via a la persona sol·licitant.

2. CONTINGUT DE L'ANNEX B:

La persona consultant haurà de fer constar les següents dades:

1.1 DADES DEL SOL-LICITANT:

- ✓ Nom i cognoms

1.2 DADES RELATIVES A LA CONSULTA:

- ✓ Indicar el motiu pel qual es fa la consulta i fer una breu descripció del conflicte o conflictes ètics que es plantegen.
- ✓ Indicar els documents de què es disposa en relació al cas, per si poguessin servir al CE en la seva anàlisi.

Tingues present que les preguntes que consten a continuació són orientatives, a fi i efecte que el CE de l'EATAF tingui un context i un punt de partida. No passa res si no es responen totes.

Annex B: Sol·licitud de consulta

Data:

1. DADES DEL SOL-LICITANT:

Nom i Cognoms:

2. DADES DEL CAS:

a. Si es possible, identifica el(s) tipus de conflicte(s) ètic(s):

- Conflicte en relació a la prioritjació dels valors subjacents a un cas.
- Conflicte entre professionals amb diferents valors (tant en sentit horitzontal com vertical)
- Conflicte entre fins i mitjans (proporcionalitat de les mesures).
- Conflicte entre els valors de l'imaginari col·lectiu (social) i els subjacents al cas
Conflicte entre els valors de la família i els valors que tots els professionals tenen com a persones, i en particular, fruit de la seva experiència com a pares i/o fills.
- Donar suport als professionals quan malgrat que tinguin clara la recomanació a fer, vulguin corroborar-la i que se'ls ajudi a definir o explicitar la fonamentació de la recomanació (sigui perquè és controvertida, o perquè intueixen que és la millor opció però els manca l'argumentació).
- Assessorar en casos en què l'aplicació de la llei o de la tècnica tingui conseqüències negatives.
- Re-avaluació de tots aquells casos complexos que el professional valori que poden beneficiar-se d'una mirada ètica.
- Altres

b. **Describeu els fets** amb un mínim de detall (ha de tractar-se d'un cas concret, no d'una qüestió genèrica)

c. **Explica** per què consideres que el dilema que et genera el cas és ètic (quin **component ètic** creus que té el cas)

d. **Formula la pregunta o preguntes concretes** que vulguis fer arribar al CE o l'element concret que et va generar dubtes o malestar

e. **Indica els documents de què disposes en relació al cas**, per si poguessin servir al CE en el seu anàlisi (no cal adjuntar-los)

f. Observacions

Annex C: Model deliberatiu del CE de l'EATAF

MODEL DELIBERATIU DEL CE DE L'EATAF

1. Narració dels fets: lectura de l'expedient i aclariment de dubtes amb el professional referent
2. Petició judicial
3. Preguntes que el professional/equip adreça al CE
4. Identificació del conflicte ètic
5. Identificació de les persones afectades i els seus interessos, valors o perspectives
6. Identificació i jerarquització dels principis ètics en conflicte, tenint en compte:
 - Valoració del grau d'autonomia del/s infant/s afectats
 - Principis ètics: quins estan en conflicte i/o és rellevant esmentar en aquest cas?
 - Ø No-maleficència
 - Ø Beneficència
 - Ø Autonomia
 - Ø Responsabilitat
 - Ø Integritat
 - Ø Imparcialitat
 - Ø Objectivitat
 - Ø Equitat
7. Aspectes rellevants des de diversos punts de vista:
 - a. Altres aspectes ètics més enllà dels principis
 - b. Aspectes mèdics
 - c. Aspectes socials
 - d. Aspectes psicoeducatius
8. Altres casos similars estudiats
9. Cursos extrems d'acció (opcions excessivament dràstiques o amb conseqüències negatives altament probables)
10. Curs òptim (terme mig entre els cursos extrems)
11. Consideració del marc legal vigent i protocols interns de l'EATAF
12. Recomanació o recomanacions finals i vots particulars

Aquest model adapta a la realitat de l'EATAF els models deliberatius proposats per Xavier Cardona, Joan Canimas i Josep Ramos.

Ramos Montes, J. (2018, 19, 22 i 24 d'octubre) *Models deliberatius (Sesión de conferencia)*. Curs d'Ètica Col·legi Educadors Socials de Catalunya (CEESC).

Sant Joan de Déu. (s. f.) *Comité de Ética en Intervención Social*. <https://www.ohsjd.es/comite-etica-intervencion-social>

Canimas Brugué, J. (2015). *Com resoldre problemàtiques ètiques*. Universitat Oberta Catalunya.

Ramos Montes, J. (2018). *Ética de la salud mental*. Herder.

Cardona Iguacen, X. (2008). Contenidos fundamentales de bioética. Retos y perspectivas del discurso bioético. A *De la Antropología filosófica a la Antropología de la salud* (pp. 522). Herder.